

Tekst: Karlijn Meulman / Foto's CKC Het Stroomdal

Leerlingen én leerkrachten genieten nu echt van lezen

RIJK LEESONDERWIJS LEIDT TOT LEESBEGRIIP EN LEESPLEZIER

Een schoolbibliotheek vol hippe jeugdboeken. Gezellige leeshoekjes in de klassen. Leerlingen die elkaar boeken aanraden. En enthousiaste leerkrachten die zorgen dat alles op school lezen ademt. Dat is CKC Het Stroomdal in Zuidlaren. Het team stopte drie jaar geleden met haar methode voor begripend lezen, taal en spelling en gooide het leesonderwijs over een heel andere boeg.

Het gaat niet goed met het lezen in Nederland. Uit internationale onderzoeken blijkt dat de leesvaardigheid en het leesplezier van kinderen onder het gemiddelde scoren. Zorgwekkend, want goed kunnen lezen is nodig om kennis op te bouwen, informatie te beoordelen én om goed mee te kunnen doen aan de maatschappij. Niet voor niets riepen organisaties uit onderwijs, cultuur en jeugdgezondheid via een manifest de politiek op om een leesoffensief te starten.

Zorgen voor leesbegrip

Joanneke Prenger is vakspecialist taal bij SLO. Ze werkt met verschillende partijen samen om het leesonderwijs een impuls te geven en de leesvaardigheid van leerlingen te vergroten. “Kinderen lezen steeds minder vaak geconcentreerd langere teksten of boeken. Ze vinden een boek lezen saai vergeleken met games en apps op hun telefoons. Terwijl het lezen van rijke, uitdagende teksten heel belangrijk is voor woordenschat- en kennisontwikkeling en daarmee voor leesbegrip. Het is belangrijk dat scholen voor een rijke taal- en leesomgeving zorgen, omdat school voor veel kinderen de enige plek is waar ze met lezen bezig zijn.”

Saaie verhalen

CKC Het Stroomdal in Zuidlaren zag drie jaar geleden dat er iets met het leesonderwijs moest gebeuren. Anne de Vries, leerkracht groep 6/7: “Een grote groep leerlingen vond lezen niet leuk. Niet zo gek, want het boekenaanbod was verouderd en de begrijpend lezen-methode werkte demotiverend voor de leerlingen. Daar werd niemand enthousiast van, ook de leerkrachten niet. We besloten voor een andere aanpak te gaan. We schakelden zelfstandig taal- en leesspecialist Ellen Julius in om ons te helpen ons taalonderwijs anders vorm te geven.”

“Gaan we lezen, dan hoor ik leerlingen enthousiast ‘yes!’ zeggen”

Lezen omdat je iets wilt weten

Het uitgangspunt van het onderwijsadvies van Ellen Julius is leesonderwijs rijk, duurzaam en betekenisvol maken. Ze wil dat kinderen er zelf voor kiezen om te gaan lezen, omdat ze er plezier aan beleven of omdat ze er iets van willen leren. “Met de huidige taalmethodes lukt dat vaak niet”, zegt Ellen. “Methodes zetten vooral in op technische leesaspecten en leesstrategieën. Dat is demotiverend en weinig effectief. Het is de inhoud die ervoor zorgt dat het kind geïnteresseerd raakt in de tekst. Ik adviseer scholen dan ook om kritisch naar hun methode te kijken en daar flexibel mee om te gaan. Het is vooral belangrijk om veel mooie boeken en interessante taalrijke teksten te gaan lezen, daarover te praten en te schrijven.”

Methode loslaten

CKC Het Stroomdal heeft haar begrijpend lezenmethode losgelaten. Inge Vermaas, leerkracht groep 8: “In het begin vond ik het spannend, werken zonder methode, maar we kregen daar van Ellen een heldere aanpak voor terug. Zo hadden we meteen weer houvast.” Ellen maakte samen met Het Stroomdal een stappenplan voor de week. Maandag begint elke klas met de introductie van het weekthema. Wendelien Mulder, leerkracht groep 4/5: “Zo geven we de teksten context. Het onderwerp gaat leven en we maken kinderen nieuwsgierig.” Anne: “Dinsdag bieden we een taalrijke tekst aan over het thema. In de hogere groepen is dat meestal een tekst

uit een goed dagblad. Soms beginnen we met een kortere tekst, zodat kinderen eerst kennis kunnen maken met belangrijke begrippen.”

Zelf schrijfp opdrachten maken

Woensdag is een verdiepingsdag, waarbij kinderen zelf extra informatie gaan zoeken. Op donderdag volgt een tweede tekst en op vrijdag maken leerlingen een stelopdracht over het thema. “De leerlingen uit de bovenbouw schrijven verschillende soorten teksten”, vertelt Inge. “Een autobiografie, een recept, een handleiding.” Wendelien: “In de lagere groepen werken we veel met gedichten. We dagen kinderen uit om bondige, zinvolle teksten te schrijven. Je staat versteld van de resultaten, jonge kinderen kunnen dat al zó goed. We hebben boekjes gemaakt van de gedichten en daar zijn de leerlingen apetrots op. Dat motiveert hen enorm om door te gaan.”

Koppeling met andere vakken

De school koppelt haar leesaanpak ook aan andere vakken, zoals Wereldoriëntatie. Lezen zit zo in elke les verweven. “In groep 8 gaat het nu over klonen”, zegt Anne. “Dan gebruiken we naast artikelen uit dagbladen ook kinderliteratuur, zoals *Niemand houdt mij tegen* van Evert Hartman. Dat is een mooie bron voor een inhoudelijke discussie.” Elke leerling krijgt een half uur per dag om te lezen. In de klassen zijn relaxte leeshoeken ingericht en kinderen delen hun leeservaringen. Inge: “We richten ons op de inhoud van de boeken. Daarbij stellen we geen controlevragen, want dat wekt weerstand op. Het gaat om de beleving. Wat vond het kind het mooiste stuk van het boek? Snapt hij waarom de hoofdrolspeler iets heeft gedaan? Vanuit beleving geef je betekenis aan het verhaal.”

“Leesplezier staat in alles voorop”

Leesplezier voorop

Inge: “De grootste succesfactor van onze aanpak is dat leesplezier altijd voorop staat. Vindt een kind een boek echt niet meer leuk? Dan kiezen we een ander boek. Heeft een leerling even nodig om in het boek te komen? Dan lezen we samen het eerste hoofdstuk. We praten over boeken en zetten kinderen aan het denken. Ik geef ze bijvoorbeeld een opdracht mee, iets waar ze op moeten letten tijdens het lezen. Daar praten we daarna samen over. Kinderen vinden het geweldig. Het stillezen trouwens ook. Als ik zeg ‘we gaan lezen’, dan hoor ik ‘yes!’ uit verschillende hoeken. Dat gebeurde vroeger nooit.”

The Voice of Books

Boekpromotie is belangrijk bij Het Stroomdal. Kinderen geven boekpresentaties en leerkrachten promoten nieuwe boeken in de klas. “Wij doen regelmatig *The Voice of Books*”, vertelt Wendelien. “Wij vertellen dan over verschillende boeken en de kinderen kunnen op de knop drukken als zij een boek willen lezen. Dat werkt goed.” Anne: “Het is de uitdaging om voor »

elk kind hét boek te vinden waardoor hij met plezier gaat lezen. Daarom is het belangrijk om als leerkracht veel jeugdboeken te lezen: dan kun je gerichte tips geven. Wij fungeren als voorbeeld voor leerlingen en laten zien dat wij ook met veel plezier lezen."

Collectie jeugdboeken

Het Stroomdal heeft een prachtige collectie jeugdboeken, regelmatig aangevuld door Biblionet Drenthe. Dankzij deze samenwerking worden alle nieuwe leerlingen automatisch lid van de bibliotheek in Zuidlaren. Daarnaast bezoekt de school minimaal twee keer per jaar met de leerlingen de bibliotheek in Zuidlaren. "Ik ben blij met de resultaten die we hebben geboekt", zegt Anne. "Niet alleen kinderen, maar ook leerkrachten beleven meer plezier aan het leesonderwijs. En ook fijn: onze toetsresultaten zijn erg goed." Ellen: "Leesonderwijs zónder leesmethode, maar mét uitgebreide boeken-collectie, leesmotivatie als uitgangspunt en een heldere visie op leesonderwijs, levert enorm veel op."

Werken met rijke teksten

De aanpak van Het Stroomdal sluit naadloos aan bij de voorstellen binnen Curriculum.nu, die de basis vormen voor nieuwe kerndoelen voor het taalonderwijs. "Het is mooi om te zien hoe Het Stroomdal aandacht besteedt aan leesmotivatie en literaire competentie", zegt Joanneke. "Fijn dat ze daarbij rijke teksten gebruiken, om met leerlingen over te praten en te schrijven. Dat past precies bij wat er in de curriculumherziening wordt bepleit. Met authentieke, rijke teksten bouwen leerlingen kennis op en werk je duurzaam aan hun woordenschat. Je biedt zo alle leerlingen de gelegenheid om een stevige taalbasis te ontwikkelen. Het Stroomdal laat zien dat deze aanpak bovendien veel leesplezier oplevert."/>

Dinant, leerling groep 8:

"Vroeger vond ik lezen helemaal niet leuk. Ik heb dyslexie en lezen was moeilijk. De saaie boekjes die we moesten lezen hielpen ook niet. Nu hebben we veel leukere boeken en dat maakt het een stuk makkelijker om in een verhaal te komen. Ik vind het fijn dat we op school met thema's werken. We lezen niet alleen boeken over het onderwerp van die week, maar ook artikelen uit de krant. Die zijn soms best moeilijk, maar dat maakt ze juist interessant."

Dinant's boekentip: De Tempeljagers van Michael Reefs - "Heel spannend!"

Cato, leerling groep 6:

"De eerste schooljaren vond ik lezen niet zo leuk. Maar vorig jaar zijn we met school naar een kinderboekenwinkel geweest en daar mochten we allemaal een boek kiezen. Onze bibliotheek heeft nu veel gave nieuwe boeken. Er is veel keuze en dat maakt het lezen fijn. Niet alleen op school, maar ook thuis lees ik best veel."

Cato's boekentip: Buurvrouw Mopperkont en haar hondje Kakkie van Carry Slee - "Een vrolijk boek."

Lieke, leerling groep 5:

"Ik houd van lezen en schrijven vind ik bijna net zo leuk. Gelukkig mogen we dat ook veel doen op school. Niet alleen in de klas lees ik veel, maar thuis ook. Af en toe ga ik stiekem 's avonds in bed lezen, want dan wil ik weten hoe het verhaal verder gaat. Als we op school een boek echt niet leuk vinden, dan mogen we een ander boek kiezen. Soms moeten we even doorzetten en dan blijkt het toch een mooi verhaal te zijn."

Lieke's boekentip: De hele erge Ellie en nare Nellie van Rindert Kromhout - "Grappig en soms een beetje eng."

Inspiratiebronnen voor rijk leesonderwijs

Bronnen

- Marita Eskes (2020) Technisch lezen in een doorlopende lijn. Een praktisch handboek voor de basisschool Uitgeverij Pica
- Erna van Koeven en Anneke Smits (2020) Rijke taal, taaldidactiek voor het basisonderwijs - Boom uitgevers Amsterdam.
- Roel van Steensel en Thoni Houtveen (2020) De vele kanten van leesbegrip; Verslag van een literatuur-studie naar kernelementen van effectief onderwijs in begrijpend lezen. In: Levende Talen Tijdschrift, jaargang 21 (2020) 3.

Download via:

www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltt/article/view/2075/1674

Online lezen en luisteren

- De doorgaande leeslijn - de leesontwikkeling van 0-20 jaar. Door Stichting Lezen via www.lezen.nl
- Blog met inspiratie: geletterdheiden-schoolsucces.blogspot.com
- De Grote Vriendelijke Podcast: podcast over jeugdliteratuur: degrotevriendelijkepodcast.podbean.com
- Tiplijsten voor leerlingen: leesbevorderingindeklas.nl/tiplijsten

